

VARIA

– KÖNYVISMERTETÉSEK –

SÓLYOM László: *Documenta. I. Polgári jog. II. Alkotmányjog. III. Közélet.*
(szerkesztette: Landi Balázs)
Budapest, HVG-Orac, 2019. I. 945, II. 1049, III. 527.
ISBN 978 963 258 461 4 Ö

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának korábbi tanzévezető egyetemi tanára és Doktori Iskolájának egykori vezetője, Sólyom László „Az Alaptörvény díszkiadása” című tanulmányával 2016-ban véglegesen lezárta jogi és közéleti pályáját. Jogtudományi és közéleti munkásságának írásos dokumentumait három, tekintélyt parancsoló kötetben Landi Balázs szerényen háttérbe húzódo szerkesztésében, a Szerző rövid bevezetőjével 2019-ben változtatások nélkül adta közre a HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó. A könyv „a független, demokratikus és alkotmányos Magyarország megszületése harmincadik évfordulója előtt tiszteleg” – forrásközlésként egy gazdag tudományos munkásság és egy rendkívüli életút dokumentumait téve hozzáférhetővé. A bevezető mellett a közölt fényképek Sólyom László egyes szám első személyben írt képaláírásai adnak életútjába személyes betekintést.

A Szerző az egyes kötetek borítójára beszédes képeket választott. Az időrendben első, polgári jogi munkásságának dokumentumait tartalmazó kötet borítójára egy, csak a Mecsekben honos, tél végi virág, az illatos hunyor került, az alkotmányjogi szövegeket tartalmazó kötetre a pécsi havihegyi kápolna előtt álló, százharminc éves mandulafa (2019-ben az év fája Európában) került: „Szimbóluma annak, hogy az európai alkotmányosság túléli a zord időket, évszázadok múltán is virágba borul.” A közéleti dokumentumokat tartalmazó kötet borítóját a bánáti bazsarózsa, a kizárólag a Zengőn élő virág ékesíti. Monografikus művek új kiadásától, tanulmányok, interjúk, a bős-nagymarosi vízlépcső elleni tüntetésen elhangzott beszédétől (1988) az elnöki vétókon és beszédeken át az akadémiai székfoglalóig (2013) tárulkozik fel az életmű. A dokumentumgyűjtemény valamennyi korábbi anyagot teljes terjedelmében közöl (ez alól csupán néhány, Sólyom László által jegyzett alkotmánybíróági határozat kivétel).

A polgári jogi kötet egyúttal két monográfia – „A polgári jogi felelősség hanyatlása” (1977) és „A személyiségi jogok elmélete” (1984) – új kiadása. Elsőre jogtörténetnek tűnik, másodsorra módszertanilag ma is érvényes írás a „KGST-jogi formák és a kelet-nyugati vállalati együttműködés” (1974) vagy „Az állami vállalatok jogállása az Egyesült Államokban” (1976) című tanulmány. Sólyom László a kötetben is közölt

nekrológiában Eörsi Gyula tanítványának vallja magát – e korszak írásai arról is tanúskodnak, hogy az MTA Állam- és Jogtudományi Intézete az 1970-es években a polgári jog művelésére védett szigetet és igényes minőségi keretet adott. A korábbi rendszer öröksége, hogy az alapjogvédelem fogalomkészletét eredendően magánjogászok honosították meg Magyarországon. Ennek lenyomataként a „Polgári jog” kötetben szerepelnek a személyiségi jogokkal (emberi méltóság, halálbüntetés, abortusz, házasság), az adatvédelemmel (személyi szám és átvilágítás), a környezetvédelemmel és a tulajdonjoggal – különösen a kárpótlás kérdésével kapcsolatos – alkotmánybírói határozatok. Az „első Alkotmánybíró” e meghatározó döntései személyesen Sólyom László tollából származnak. De ebbe a kötetbe került a középületek akadálymentesítése törvényi határidejének ismételt meghosszabbítása ellen emelt politikai vétó is (2006), végül a 2009-ben elfogadott Polgári Törvénykönyvhöz kapcsolódó vétók is.

Az írások témakörök szerint szerkesztve kerülnek elénk: az „Alkotmányjog” kötet első harmadát az Alkotmánybíróiságról szóló írások (összefoglaló munkák, a nemzetközi tevékenységhez kapcsolódó írások, illetve tanulmányok, cikkek). Sólyom László néhány német, illetve angol nyelven megjelent írása mellett az „Alkotmányjog” kötet közli az 1990-es években az Alkotmánybíróiság tevékenységét bemutató, Németországban megjelent kötethez a Roman Herzog előszavát, illetve Stephen G. Breyer írását, mely a hasonló amerikai kötethez született. A kötet második harmadát alapjogi írások és határozatok teszik ki, azzal, hogy a fentiek szerint a személyiségi jogokkal, adatvédelemmel, környezetvédelemmel és tulajdonjoggal kapcsolatos döntések a „Polgári jog” kötetben kaptak helyet. Az utolsó harmadba az alkotmányjogi intézményekkel kapcsolatos írások kerültek, így itt olvashatjuk részben a kommentárszerű a „Pártok és érdekszervezetek az Alkotmányban” című monográfiát (2004), illetve az Alaptörvény korszakára reflektáló későbbi szövegeket is. A kötetet a német Szövetségi Alkotmánybíróiság munkásságát méltató tanulmány zárja (2011).

A „Közélet” kötet meghatározó részét a köztársasági elnöki megbízatáshoz kötődő, szintén tematikusan tagolt (szerepfelfogás, alkotmányosság-jogállam, 1956, a 2006. őszi válság, a nemzet egysége, környezetvédelem) beszédek, írások adják. A kötet első harmadában azonban a személyiségi jogok, az adatvédelem és a környezetvédelem iránt elkötelezett egyetemi tanár korai közéleti munkásságának dokumentumait olvashatjuk. Perirat, a környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszterhez írt nyílt levél (1988), a Frankfurter Allgemeine Zeitungban megjelent interjú (1988) mellett itt kapott helyet a párizsi Magyar Füzetekben közölt írás, melyben Sólyom László „Dr. Futó Anni” álnéven a Jogtudományi Közlöny 1984. évi 12., állampolgári jogokkal foglalkozó tematikus számáról ír – saját tanulmányát is bemutató – recenziót. E kötet végére került a Századvég kiadásában Bódy Zsombor és Cieger András „Hagyni kell történni a sorsot” című életinterjúja (2004) és Sólyom László publikációinak jegyzéke is.

Ahogy Sólyom László akadémiai székfoglalójában az Alkotmánybíróiság 1989-ben „ajándékba kapott” jogállásával kapcsolatban fogalmazott: „A szerencse mindig megtalálja az arra érdemeseket.” Míg a polgári jogi felelősség elemzése németes dogmatikai igényességével és a magánjog leghagyományosabb kérdéseivel önmagában provokálhatta a szocialista jogtudomány valóságát, a személyiségi jogok, illetve a környezetvédelem kérdései is újra meg újra tüskét jelentettek a hatalom körme alatt. Következetessége folytán Sólyom László szakmai igényessége és ebből fakadó közéleti

hivatása számára 1990 után egyedülálló tér nyílt. Az 1990-es évek alkotmánybíráskodását áthatotta a meggyőződés, hogy a „jogállami forradalom” letéteményeseként a történelem alakítója. Lehetnek tetteink, döntéseink, melyekről csak a tanítványok tanítványainak nemzedéke rendelkezik az ítéletalkotáshoz kellő távolsággal. A kétkedők számára azonban a *Documenta* köteteknek súlya is üzen: Sólyom László jogász-
közéleti munkássága megkerülhetetlen.

SCHANDA Balázs
egyetemi tanár (PPKE JÁK)